ద్వేషాన్ని పరిహరించడానికి ద్వేషం సాధనం కాదు. కేవలం ప్రేమతో మాత్రమే ద్వేషాన్ని జయించవచ్చు. ద్వేషం ఎదుటి వారిని కాదు, తావిచ్చిన వారినే దహిస్తుంది అదీ ప్రభావం!

తరగతినుంచి ఉపాధ్యాయుల గదిలోకివచ్చి గణితబోధిని, డస్టర్, విరిగిపోయిన సుద్ద ముక్కలు బల్లమీద పడేసి ఒక్కక్షణం విశ్రాంతి తీసుకుందామని అలా కుర్చీలో కూర్చున్నానో లేదో "మిమ్మల్ని హెడ్‌మాస్టర్‌గారు రమ్మంటున్నారండి" అంటూ బడి నౌకరు ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

"వస్తా. పద" అని అతన్ని పంపించాను.

ఇంతలో "వినదగు నెవ్వరు చెప్పిన" అన్నారు శాస్త్రిగారు చిరునవ్వు నవ్వుతూ. ఆయన మా పాఠశాలలో ఆంధ్రోపాధ్యాయులు.

"వెంటనే వెళ్ళకపోతే ఆయన అపార్థం చేసుకోడానికి అవకాశం కల్పించిన వా రవుతారు" అన్నారు [illegible] సానుభూతితో. ఆయన మా బళ్ళో ఫిజిక్సు టీచరు. ఆయన ఎమ్. ఏ. కాని, అదృష్టం బాగుండక బడిపంతులుగా పని చేయవలసి వచ్చింది.

నా కెదురుగా కూర్చుని, చుట్ట కాలుస్తూ, "ఆలస్యం అమృతం విషం" అని పెద్దలు ఊరికే అనలేదండీ. పోనీ, ఓసారి వెళ్ళిరాకూడదూ"

పగ అడగించుటెంతయు శుభంబు

మురయా

అని శాస్త్రిగారు హెచ్చరించడం జరిగాక నేను నెమ్మదిగా బయలుదేరాను, ఈసారి పిలవ నంపిన కారణం ఏమై ఉంటుందా అనుకొంటూ.

"రండి, రండి. మీకోసమే ఎదురు చూస్తున్నాను. వస్తారో రారో అనుకొంటూ ఉండగా వచ్చారు" అంటూ గుమ్మంలోనే స్వాగత వచనాలు పలికారు మా ప్రధానోపాధ్యాయులు.

ఆయన స్వాగత వాక్యాల తీరే అంత. రావడం ఇంత ఆలస్యమైందేమని అడగడానికి ఆయన అవలంబించే పద్ధతే ఇది. నాకు ఇదేమీ కొత్త కాదు.

మొదటిరోజులలో పిలిచిన వెంటనే వెళ్ళే వాణ్ణి. క్లాసు విడిచిపెట్టి, పాఠం మధ్యలో వదిలివేసి వెళ్ళిన సందర్భాలూ ఉన్నాయి. కాని తర్వాత తర్వాత ఆయన ధోరణి అర్థమయ్యాక —పిలిచి చెప్పేమాటలు ఎప్పుడు విన్నా ఖరవా లేదనే నిర్ణయానికి వచ్చాక— ముందు పని ముగించుకొని వెళ్ళడం మొదలుపెట్టాను. ఇవాళకూడా అలాగే జరిగిందని ఆయన అనుకొని ఉండవచ్చు.

"క్లాసునుంచి ఇప్పుడే వచ్చాను. ఎందుకో పిలిచారట" అంటూ ఆయనవెంట లోపలకు నడిచాను. ఆయన వెళ్ళి తన కుర్చీలో సుఖాసీను లయ్యారు. ఆ కుర్చీలో సుఖంగా కూర్చొనడానికీ, హాయిగా ఆనుకొనడానికీ మంచి మెత్తలు అమర్చుకొన్నా రాయన. అల్లా కూర్చొని ఆయన ఒక్కసారి రెండు కళ్ళూ మూసుకొని మౌన ముద్ర వహించారు.

ఒక్క క్షణం వేచి ఉన్నాను.

ఇంకాకొంతసేపునేనుమాట్లాడకుండా అల్లాగే నిలబడిఉంటే ఆయన నా విషయం మరిచిపోయి ఓ కునుకుతీసే ప్రమాదం ఉన్నదన్న విషయం జ్ఞాపకంవచ్చి "అయ్యా, నన్ను ఎందుకో పిల్చారు.....!" అన్నాను. హెడ్మాస్టర్ గారు ఒక్కసారి కళ్ళు తెరిచి "అవునవును" అని మళ్ళీ మౌనం వహించేసరికి, నాకు కొంచెం చిరాకువేసింది.

ఆయనఅంటే మొదట్లో నాకెంతో గౌరవం ఉండేది. స్వయంగా చెప్పుకోదగిన పాండిత్యం, ప్రతిభా లేకపోయినా ఆయన గొప్ప పండిత కుటుంబంలో జన్మించారు. ఈ తరంలో పెద్ద ఆస్తిపాస్తులు లేకపోయినా ఆయనకు మంచి పలుకుబడిమాత్రం ఉన్నది. ఇవన్నీకాక ఆయన మంచి విగ్రహపుష్టి కలవాడు. మంచి రంగు. అందమైన మగవాళ్ళంటే నాకెందుకో ఒక విధమైన గౌరవం. ఆ గౌరవం ఆయన ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ ధారాళంగా మాట్లాడడంతో మరికొంత పెరిగింది. అది ఇంకా పెరిగి భక్తి భావంగా మారేదేమో, ఆయన స్వభావం అడ్డు వచ్చింది.

ఏదో సుడిఉండి, అదృష్టం కలిసివచ్చి హెడ్ మాస్టర్ అయ్యాను అనుకోక తనంత పండితుడూ, ప్రతిభావంతుడూ, పరిపాలనా దక్షుడూ, అపూర్వ అనుభవశాలీ మరెక్కడా లేనందువల్లనే తన కా పదవి సంక్రమించిందని అనుకోవడం, కమిటీ వారు విశ్వప్రయత్నం చేసిన మీదట తను ఆ పదవి స్వీకరించడం జరిగిందని అనడం, అందుకు అనుగుణంగా ప్రవర్తించడంతో వచ్చింది చిక్కు. ఒక వ్యక్తి మహా ప్రతిభాశాలి, అధిక వ్యుత్పన్నుడూ అయితే ఆ ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు విద్యార్థ్యయనదశలో ఏదో ఒక దశలో, ఏదో ఒక సందర్భంలో వెల్లడిఅయి తీరతాయి. ఆ వ్యక్తి బి. ఎ. పరీక్షలో రాష్ట్రం అంతటిలో ప్రథముడుగా ఉత్తీర్ణుడు కావడమో, ఎమ్. ఎ. లో విశ్వవిద్యాలయం అంతటికీ ప్రప్రథముడుగా ఉత్తీర్ణుడు కావడమో జరుగుతుంది. మా హెడ్మాస్టరుగారి విషయంలో అటువంటిదేమీ జరగలేదు. పైపెచ్చు ఇంటర్, బి. ఎ.లు రెండింటిలోకూడా ఆయన మార్చి, సెప్టెంబరు, మార్చి పరీక్షలకు హాజరై, తద్రూపేణా విశ్వవిద్యాలయానికి విరాళం కొంచెం ఎక్కువగానే ముట్టజెప్పి ఉత్తీర్ణులయ్యారు. విశ్వవిద్యాలయం వారు ఈ పరీక్షలు రహస్యంగా నిర్వహించరు. కనుక, మాకందరికీ ఈ విషయాలు తెలిశాయి. అయినా మాకు హెడ్మాస్టరు కనుక మే మెవరమూకూడా ఆ విషయాలు ప్రస్తావన వచ్చినప్పుడుకూడా ఎత్తము. మరో విశేషం. ఆయన కూడా ఈ విషయాలు మాకు తెలియనట్టుగానే ప్రవర్తిస్తారు.

ఆయన నాకంటే అయిదు సంవత్సరాలు పెద్ద. మా సొంత అన్నగారికంటే మూడేండ్లు పెద్ద. మా అన్నగారికీ, నాకూ రెండేండ్లు వార. ఆయన బి. ఎ. పరీక్షకు మా అన్నగారితోనూ హాజరయ్యారు; నాతోనూ హాజరయ్యారు.

మా హెడ్మాస్టరుగారు నాకంటే వాస్తవానికి అయిదు సంవత్సరాలు మాత్రమేపెద్ద అయినా, ఓ ఇరవై సంవత్సరాలు పెద్దఅయినట్లు ప్రవర్తించేవారు. అందుకు కూడ నేను అట్టే పట్టించుకొనే వాణ్ణికాదు. ఆ పెద్దరికం ఎప్పుడూ ఆయనకే కట్టబెట్టేవాణ్ణి. ఉపాధ్యాయుల సమావేశాలలోనూ, ఇతర సందర్భాలలోనూ "మేము చదువుకొనే రోజుల్లో పాఠ్యగ్రంథాలు, పరీక్షలు మహాకఠినంగా ఉండేవి. ఆ ప్రమాణాలు ఇప్పుడు పడిపోయాయి" అంటూ ఉపన్యాసాలు ఇచ్చినప్పుడు ఆయన వాక్చాతుర్యానికి అబ్బురపడ్డానేగాని మరో ప్రసక్తి తెచ్చేవాణ్ణి కాదు. నాతో స్వయంగానూ ఆ మాట ఎన్నో సార్లు అన్నారు. అప్పుడు కూడా నేను మరో మాట అనలేదు. అటువంటి పెద్దరికం ప్రదర్శించడం కోసమనే ఆయన నన్ను అంతసేపు నిలబెట్టారు. "కూర్చోండి" అంటే తమ పెద్దరికానికి ఏమి భంగం కలుగుతుందో అని ఆయన భయం.

ఇక లాభంలేదని నేనే "పిలిచిన పనేమిటో సెలవిచ్చారుకాదు" అన్నాను.

అందుకాయన "మొన్న వెంకటరెడ్డిగారూ, కృష్ణయ్యగారూ మా ఇంటికి వచ్చినప్పుడు మన సెక్రటరీగారి పెద్దబ్బాయి నా కేదో కబురు చెప్పడానికి వచ్చాడు" అంటూ ప్రారంభించారు.

ఆయన కథ ప్రారంభించేపద్ధతి అది. ఎక్కడో మొదలుపెట్టి ఏమేమో చెబుతూ, స్వీయ వైభవాన్ని, తనకూ, కమిటీ పెద్దలకూ మధ్య నానాటికీ దృఢతరం అవుతున్న స్నేహ సంబంధాలనూ మాటలమధ్య వెల్లడి చేస్తూ ఎప్పటికోగాని అసలు విషయానికి రారు. వారూ, వీరూ వస్తున్నారు; తమరు మా దర్శనానికి రావడం లేదేమని అల్లా పరోక్షంగా అడగడ మదీ అయ్యాకగాని అసలు ప్రశ్న వెయ్యరు. నా కీ తంతు తెలుసు కనుక "నాకు మళ్ళీ మూడో గంట క్లాసు ఉన్నదండీ. విషయంచెప్పి పంపిస్తే కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకుంటాను" అన్నాను; అంటూ ప్రాధేయపడ్డాను. ఆ పూట నా అదృష్టం బాగుంది. ఆయన వెంటనే అన్నారు:

"అబ్బే, మరేమీ లేదండీ. మిమ్మల్ని అభినందిద్దామని పిలిచాను. గత ఆదివారం బహిరంగ సభలో మీరు చాలా చక్కగా ప్రసంగించారటగా. తెలుగులోనేకాక, ఇంగ్లీషులోకూడా అనర్గళంగా మాట్లాడారని వా రంతా చెబితే నేను మొదట్లో నమ్మలేదు సుమండీ. మీకు నా హృదయపూర్వక అభినందనలు." చివరి రెండు ముక్కలు ఇంగ్లీషులో ఎంతో గంభీరంగా పలికారు.

"చాలా థాంక్సు."

అల్లా కృతజ్ఞత చెప్పుకొని "మరి సెలవు" అని గుమ్మందాకా వచ్చాను. ఆయన చప్పున లేచివచ్చి నా భుజంపై ఎంతో ఆప్యాయంగా, తాతగారు మనుమణ్ణి తడుతున్నట్లుగా తట్టి "మీకు ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తు ప్రాప్తించాలని నా కోరిక" అన్నారు చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

నా మొహం! ఉపాధ్యాయుడుగా ఉన్ననాకు ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తు ఎక్కడుంది? ఆయన నా తరపున ఊహించిన, ఆకాంక్షించిన ఉజ్జ్వా

రాజా టాల్కమ్ పౌడరు

అందాన్ని ఇచ్చే ఉత్తమమైన టాల్క్. సున్నితమైన సువాసనతో అందరికి ఆకర్షణీయమైనది. పసిపాపల శరీరాలకు ఇది ఒక ప్రత్యేకత.

తేలికగా బట్టలు ఉతుకుటకు: రాజా బార్ సోప్

దివ్యమైన స్నానమునకు: రాజా కస్తూరి సోప్

పెద్ద స్టోరులన్నింటిలో దొరుకును.

మణ్యం & కంపెనీ, బెంగుళూరు

GP

నడుం విరుగుతోంది

ప్లానిటాబ్‌తో మీ కుటుంబ నియంత్రణం చేసికొనండి

PLANITAB
CONTRACEPTIVE OVULES

నమ్మకమైనది * సులభమైనది * ఖర్చు తక్కువ

మీ డాక్టరును సంప్రదించండి

లేదా వివరాలకొరకు

మాకు వ్రాయండి

HIND CHEMICALS LTD., KANPUR.

Distributors:-MOHAN LAL & SONS, (MADRAS)
107|109, Nyniappa Naick Road,
MADRAS-3.

అన్ని పెద్ద మందులషాపులలోను లభించును.

Bl. KRISHNA

పగ అడగించు....

భవిష్యత్తు ఏమిటో నాకా క్షణంలో అర్థం కాలేదు.

నాకంటే వయస్సులో చాలాపెద్దవాడులా ప్రవర్తించడం అంటే ఇదే. అయినా పదవి రీత్యా పెద్ద కనుక, దీవించడం, మంచి కోరడం సహజంగానే ఉన్నాయనుకొని సరిపెట్టుకొని, మరోసారి కృతజ్ఞత తెలుపుకొని బయటకు రాబోతుంటే ఆయన హఠాత్తుగా స్వరం హెచ్చించి, "ఆరోజున మనం డి. ఇ. ఒ. గారికి ఇచ్చిన విందులో నన్నుగురించో, పోనీ మన స్కూలును గురించో రెండు మాటలు చెప్ప మంటే భయమనీ, సభాకంపం ఉన్నదనీ అన్నారే" అని ఆగి అసలు విషయం బయట పెట్టి "ఇంతకూ మీరు ఆ పార్టీలో చేరారన్న మాట?" అని ప్రశ్నించారు.

"నే నెందుకండీ? కృష్ణయ్యగారూ, వెంకట రెడ్డిగారూ ఉన్నారుగా. వారిని ఆదేశించక పొయ్యారా?" అనేసరికి ఆయన రుసరుస లాడుతూ "వాళ్ళేం మాట్లాడుతారో నే నెర గనా! అయినా వారి విషయం ఎందుకు? మిమ్మల్నిగదా నేను అడిగింది. ఆనాడు మీ రెందుకు మాట్లాడలేదనికదా మిమ్మల్ని నే నిప్పుడు అడుగుతున్నది. దానికేమిటి మీ సమాధానం?" అని రెట్టించి అడిగారు.

'అభిమానం చూపడానికి వారూ, పని చెయ్య డానికి మేమూనా? మీ అభిమానులైతే బడికి గంటల తరబడి ఆలస్యంగా రావచ్చునా? క్లాసు వదిలేసి సొంతపనులమీద ఊరిమీద తిరగడానికి వారికి మీరు ప్రత్యేక అనుమతి ఇవ్వడమా? టైమ్‌టేబిలు వెయ్యడం దగ్గరనుంచి అన్ని అడ్డమైన పనులకూ మేం కావాలా? పోనీ ఈ పనికూడా మీ అభిమానులచే చెప్పక పొయ్యారా? స్తుతి ఫలంవారికే దక్కనీయక పోయారా?' అని నాలుగూ అందామనిపించింది. ఆయనతో అటువంటి ప్రసంగం చెయ్యడం మంచిదికాదని, అది అధిక ప్రసంగం అవుతుం దని గ్రహించి "అబ్బే, ఇటీవల అభ్యాసం చేస్తే సభాకంపం అదీ పోయిందండీ. అందువల్ల అక్కడ మాట్లాడగలిగాను" అని మాత్రమే సమాధానం చెప్పి "మీరు నన్ను పిల్చిన పని ఇంతేకదా. మరి సెలవు" అని చెప్పి బయటకు వచ్చేశాను; ఆయన నా వంక కొరకొరచూస్తున్నా లెక్క చెయ్యకుండా.

అప్పటినుంచి ఆయనకు నామీద కోపం ఎక్కువ అవుతూ వచ్చింది. ఆయనకు నా మీద ముందు నుంచీ కోపం ఉన్నది. దానికి కారణాలు కూడా నాకు తెలుసు. ముఖ్య కారణం నేను తన్ను ఆశ్రయించకపోవడం. ఈ రోజులలో ఆశ్రయించడం పెద్ద తప్పు కాదనీ, ప్రతివాడూ ఏదో ఒక సందర్భంలో ఎవరినో ఒకరిని ఆశ్ర యిస్తూనే ఉన్నాడనీ నాకూ తెలుసు. కాని

అడ్డమైన ప్రతిచిన్న విషయానికీ కల్పించిన ప్రతివాణ్ణీ ఆశ్రయించడమూ, ఇక వాణ్ణి ఇంత వాడివి, అంతవాడివని స్తుతించడమూ నాకు గిట్టదు. కాని మా హెడ్‌మాస్టరుగారికి అటు వంటి వాళ్ళంటే అపేక్ష.

రోజూ స్తోత్రపాఠాలు వల్లించే అభిమానులు బడికి ఆలస్యంగా వచ్చినా ఫర్వాలేదు. వాళ్ళు బళ్ళో పాఠాలు చెప్పకపోయినా, కోర్సు పూర్తి కాకపోయినా ఇబ్బందిలేదు. "చరిత్రేకదా, జాగ్రఫీయేకదా పిల్లలు ఇంటి దగ్గరే చదువుకో వచ్చు. వాళ్ళే చదువు కొంటారు" అంటా రాయన. అదే మరొకరు చెప్పే విషయమైతే అది ఎంతో ముఖ్యమనీ, ఆ పాఠం ఆ రోజే చెప్పాలనీ, పాఠాలన్నీ ఒక్కసారేచెప్పేస్తే పిల్లలకు ఎక్కదనీ, జీర్ణంకాదనీ, పై వాళ్ళ దృష్టిలోకి వెళితే బాగుండదనీ ఎన్నో అంటారు. అదీ ఆయన వరస. ఇతరులు సెలవు పెడితే అకార ణంగా పెట్టారనీ, వారు సెలవు పెట్టినందు వల్ల పని చెడిపోయిందనీ వ్యాఖ్యానం చేస్తారు. అదే తన అభిమానులయితే వారిపట్ల ఎంతో సానుభూతి ఒలకపోస్తారు. "పాపం, కృష్ణయ్య గారు సెలవు పెట్టారు. పాపం, ఆయన భార్యకు బాగాలేదట. ఆయన డబ్బుకు ఇబ్బంది పడు తున్నారట!" అంటూ అడగని వాళ్ళకు కూడా చెబుతారు. తనతోపాటు మేమంతాకూడా సాను భూతి చూపాలని ఆశిస్తారు.

ఒకసారి రామారావు మాస్టరుగారు సెలవు పెట్టారు. దానిమీద రాద్ధాంతం చేశారు హెడ్‌మాస్టర్‌గారు. "సెలవు పెట్టడానికైనా అర్థం ఉండాలి. పైగా ఒంట్లో బాగాలేదని అబద్ధం చెప్పడందేనికి?" అంటూ శాస్త్రి గారితో వెటకారంగా మాట్లాడితే ఆయనకు చిరాకువేసి "ముత్యరెడ్డిగారూ, కృష్ణయ్యగారూ ఇద్దరూ కలిసి ఒక్కసారే ఒంట్లో బాగాలేదని సెలవుకూడా పెట్టకుండా వెళ్ళిపోయ్యారే. వాళ్ళిద్దరి క్లాసులు నన్ను చూడమని పుర మాయించారు. మరి అప్పుడు తమరేం వాఖ్యానం చెయ్యలేదేమండీ?" అని అడిగారు.

"అనవసరంగా వాళ్ళ ప్రస్తావన తెస్తా రెందుకండీ? ఇద్దరికీ ఒక్కసారి తలనొప్పి రాకూడదా, ఏమిటి? అడిగే వెళ్ళారు" అన్నారు హెడ్‌మాస్టర్‌గారు. అందుకు శాస్త్రిగారు నవ్వుతూనే "మీరు ఉపాధ్యాయులను రెండు వర్గాలకింద విభజించి చూస్తున్నారు. తమ ఆశ్రితులు ఒకవర్గం, ఇతరులు మరొకవర్గం. విభజించి పాలించే తెల్లవాడి సూత్రం పాటి స్తున్నారు. అది ఎవరికీ మంచిదికాదు" అన్నారు.

దానితో హెడ్‌మాస్టర్‌గారికి శాస్త్రిగారి మీద పట్టరాని ఆగ్రహం వచ్చింది. అప్పటి కప్పుడు ఏమీ అనలేదుగాని, ఆరోజునుంచి చీటికీ మాటికీ శాస్త్రిగారిని మందలించడం ప్రారం భించారు. శాస్త్రిగారు పాఠాలు సరిగా, శ్రద్ధగా చెప్పడంలేదని, 'నోట్స్ ఆఫ్ లెసన్సు' వ్రాయడంలేదనీ విమర్శించడం మొదలు పెట్టారు. శాస్త్రిగారు ఆయనకు సమాధానం చెప్పలేదు. కాని హెడ్‌మాస్టర్‌గారిధోరణిమాత్రం మారలేదు.

ఒక రోజున ఉపాధ్యాయుల సమావేశంలో హెడ్‌మాస్టర్‌గారు శాస్త్రిగారిని మనస్సులో పెట్టుకొనే తెలుగుకు సంబంధించి బోధన స్థాయి పడిపోయిందనీ, ముఖ్యంగా వ్యాకరణం సరిగా బోధించబడడం లేదనీ, పై పెచ్చు లోప భూయిష్ఠంగా ఉంటున్నదని అన్నారు. శాస్త్రి గారు ఉండబట్టలేక "సోదాహరణంగా వివరిస్తే సంతోషిస్తాము" అన్నారు.

నన్ను కాదన్నారు. ఈ బళ్ళో గత ఇరవై సంవత్స రాలనుంచి పెద్ద క్లాసులకు వ్యాకరణం బోధి స్తున్నది నేను. పేరుపెట్టి అనలేదుకదా అని తప్పించుకొనేందుకు వీలుపడదు. అన్నారని నాకేం బాధ లేదు. కాని ఏదైనా అనేటప్పుడు ముందు సమగ్రంగా విచారించాలి. ఎవరో ఏదో చెప్పారని నమ్మేసి అనేయకూడదు. అది మంచి పద్ధతి కాదు. విషయం వచ్చినప్పుడు మాట్లాడ కుండా ఊరుకోవడం పండితుల లక్షణం కాదు" అన్నారు.

"ఆ సంగతికేం కానీండి, ముందు నేను చెప్పుడు మాటలు వింటానని మీకు కలిగిన

తోడు-నీడ చిత్రం — ప్రేమచంద్రగోస్వామి (మైసూర్)

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు అల్లా తాము స్వయంగా వివరించవలసి వస్తుందని ముందుగా ఊహించ లేదు. అందువల్లనే కొంచెం తడబడి మళ్ళీ సర్దుకొని "వివరాలు ఎందుకు లెండి. మిమ్మల్ని ప్రత్యేకించి ఉద్దేశించి నే నేమీ అనలేదు. ఊరికే మాతృభాష బోధన స్థాయి పెరగాలని చెప్పడానికి ప్రస్తుత స్థితి వివరించాను" అని తప్పించుకో డానికి ప్రయత్నిస్తే శాస్త్రిగారు ఆ ప్రయ త్నం కొనసాగనివ్వలేదు.

"అయ్యా, రంగారావుగారూ! మీరు చెప్పుడు మాటలువిని రిమార్కులు చెయ్యకండి. అన్నది అపోహ తొలగించుకోవాలి. నే నల్లా వినేవాణ్ణి కాదు" అన్నారు హెడ్‌మాస్టర్‌గారు.

"అది తర్వాత చూచుకొందాం. అసలు విషయానికి రండి. వ్యాకరణ బోధన లోప భూయిష్ఠంగా ఉన్నదని అన్నారు. మేము ఏమిటి తప్పు చెప్పాము? అందులో తమకు కన్పించే తప్పు నేను చేశానూ అంటే అది నిజంగా విచా రించవలసిందే" అంటూ శాస్త్రిగారు నిగ్గ దీశారు.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు సాధారణంగా అటు వంటి సందర్భాలలో మంచి లౌక్యం ప్రదర్శించి

కుట్టుపని నేర్వండి

గురువు లేకుండా అన్నిరకములను స్వయంగా కత్తిరించి కుట్టుటకు 266 పే. 180 బొ. ల పుస్తకము రు. 5/— బట్ట ఏమీ వృధా పోకుండా కత్తిరించుటకు డ్రాయింగ్ బొమ్మలతో 50 పేజీల పుస్తకం రు. 3—50. 2 తెలుగు. 2 అందమైన ఫుల్ క్యాలికో బైండ్లు. వి. పి. అదనము.
జి. పున్నారావు చౌదరి, మోపర్రు, తెనాలి తా.

పగ అడగించు ...

తప్పుకొనేవారు. కాని ఆనాడు ఆయన లౌక్యం పనిచెయ్యలేదు. ఎల్లాగయినా తనది పైచెయ్యి అనిపించుకోవాలని శాస్త్రిగారితో వాదనకు దిగారు, తాను విన్న విషయాలు సొంతంగా ఆలోచించి చెబుతున్నట్లు నటిస్తూ. దానితో పెద్ద రభస అయింది.

శాస్త్రిగారు అలంకారం, వ్యాకరణాలలోనే కాక సాహిత్యంలో కూడా కూలంకషమైన పాండిత్యం సంపాదించిన వ్యక్తి. ఆంధ్ర సాహిత్యాన్నేకాక, ఆంగ్ల సాహిత్యాన్ని కూడా మథించిన దిట్ట. దానికి తోడు ఆయన మంచి వక్త. కాని ఆయన సాధారణంగా వాదనకు దిగరు. దిగితే మరి వదలరు.

ఆనాడు సరిగ్గా అదే జరిగింది. చివరకు హెడ్మాస్టర్‌గారు తలవంచవలసి వచ్చింది. ఆయనే కాదు మేమంతా కూడాను. ఆంధ్ర సంస్కృత ఆంగ్ల వ్యాకరణ శాస్త్రాలను పోల్చి చెబుతూ శాస్త్రిగారు పాండితీ వైభవం ప్రదర్శిస్తుంటే, మేమంతా వినయ విన్రములమైనాము.

శాస్త్రిగారు వాదన, ప్రసంగం ముగిస్తూ, "అయ్యా, హెడ్మాస్టర్‌గారూ! ఇంకెప్పుడూ దయచేసి ఇలాంటి రిమార్కులు చెయ్యకండి. తెలియనప్పుడు గుంభనగా ఉండడం మంచిది" అన్నార.

హెడ్‌మాస్టరుగారు ముఖాన గంటు పెట్టుకొని సమావేశంనుంచి వెళ్ళిపోయారు.

* * * *

ఆనాటినుంచి శాస్త్రిగారిమీద కక్ష సాధించడానికి హెడ్‌మాస్టర్‌గారు ఎన్నో ప్రయత్నాలు ప్రారంభించారు. తన అభిమానుల సంఖ్య పెంచడానికి కృషి చేశారు. ఆయనమీద కమిటీ వారితో ఏవేవో పితూరీలు చెప్పారు. కార్యదర్శిగా ఉండి శాస్త్రిగారు నిర్వహిస్తున్న ఉపాధ్యాయ సహకార సంఘాన్ని గురించి, ఉపాధ్యాయ మహాసభలో ఆయన వహించిన పాత్రను గురించి విమర్శించడం, లేనిపోని అభాండాలు వెయ్యడం సాగించారు.

శాస్త్రిగారు ఇవేమీ పట్టించుకోలేదు. హెడ్‌మాస్టర్‌గారు అంటున్నమాటలు వినిపించినా, వినిపించనట్లు నటించి తగువు రాకుండా తప్పించుకొని పోవడంచూచి మేమంతా ఆశ్చర్యపడ్డాము.

కానిఆయన ఊరుకొన్నా, హెడ్‌మాస్టర్‌గారు మాత్రం ఊరుకోలేదు. ఒకసారి శాస్త్రిగారు పదినిమిషాలు ఆలస్యంగా వచ్చేసరికి నానా హడావిడీచేసి ఉపాధ్యాయుల గదిదగ్గరే కాపువేసి ఆయన వచ్చీరాగానే "ఏమండీ, శాస్త్రిగారూ, ఇంత ఆలస్యంగా వచ్చారూ? మీరు స్కూలు విషయం శ్రద్ధ వహించక సహకార సంఘం అంటూ అనవసరపు పనులన్నీ నెత్తిన వేసుకు తిరుగుతున్నారు. పోనీ, అదే మీకు అంత లాభదాయకంగాఉంటే, ఇంక ఈ ఉద్యోగం ఎందుకండీ?" అన్నారు.

శాస్త్రిగారు నవ్వుతూ "మంచిమాట అన్నారు. మీ నోటి వాక్యాన అది లాభదాయకమైతే ఈ ఉద్యోగం మానెయ్యవచ్చు" అని వెళ్ళిపోతుంటే హెడ్‌మాస్టర్‌గారు "ఏం, గిట్టుబాటు కావడంలేదా?" అన్నారు.

శాస్త్రిగారు అప్పటికీ నవ్వుతూనే "మరే" అంటూ ముందుకు సాగారు.

"అదేమిటి అల్లా సెలవిచ్చారు! దిట్టంగా సంపాదిస్తున్నారని విన్నానే?" అంటూ హెడ్‌మాస్టర్‌గారు అభాండాలు వెయ్యడానికి సిద్ధపడేసరికి, శాస్త్రిగారు వెనుదిరిగి ఒక్కక్షణం ఆగి "మరీ కుర్రతనంగా మాటాడకండి. ఇదేం స్కూలు డబ్బుకాదు కాజేయడానికి అని నేనంటే మీరు బాధ పడతారు. పిల్లి కళ్ళు మూసుకొని పాలు తాగుతూ తన్నెవ్వరూ చూడలేదనుకొంటుందట. కాని అదే నయం. దానికి దొరికిన ఆ కాసినిపాలు తాగేసి చక్కాపోతుంది. ఇతరులెవ్వరో తాగేస్తున్నారని అభాండాలు వెయ్యదు. అయినా మీ విషయం నాకు అనవసరం. అడిగారు కనుక నా విషయం చెబుతాను. ఇది మంది సొమ్ము. నయాపైసల దగ్గరనుంచి సరయిన లెక్క చూపాలి. అన్నిటికీమించి ఇది బీదవారైన లోటి ఉపాధ్యాయుల సొమ్ము. ఏదైనా పొరపాటు జరిగితే నలుగురూ నన్ను నిలవేస్తారు. అదల్లా ఉండండి. నాకు నిజంగా వ్యాపారం చెయ్యాలనీ, బాగా డబ్బు గడించాలనీ ఉంటే సొంత వ్యాపారం పెట్టుకోగలను. ఇంక ఈ వివరణ మానేస్తాను. అయినా చెప్పుడు మాటలు వినకండి, స్వామీ అంటే వినరు కదా?" అని ఆయన సమాధానం కోసం ఆగకుండా చరచరా క్లాసుకు వెళ్ళిపోయారు.

శాస్త్రిగారు వెళ్ళిపోయాక హెడ్‌మాస్టర్‌గారు ఎన్నెన్నో అన్నారు. "గుమ్మడి కాయల దొంగ అంటే బుజాలు తడుముకున్నాడట వెనుకటి ఒక పెద్దమనిషి" అంటూ శాస్త్రిగారిని విమర్శిస్తూ పాత జోక్సు, విట్సు వేసి, నవ్వేవారులేకపొయ్యేసరికి తనే పెద్దగా నవ్వి ఒకసారి అందరివంకాచూచి నిరుత్సాహపడి వెళ్ళిపోయారు.

ఇక ఆ క్షణంనుంచి ఆయనకు శాస్త్రిగారిమీద పగ ఏర్పడింది. దెబ్బతియ్యలేకపొయ్యానే అని ఊరికే మథనపడడం ప్రారంభించారు. తన వర్గం మనుష్యులను తరుచు సమావేశపరిచి పగసాధించే మార్గాలు విచారించారు. కృష్ణయ్యగారూ, రెడ్డిగారూ పద్మాసనమానం ఆయనకు చెరో పక్కనాచేరి మంట చల్లారకుండా అప్పుడో నాలుగు, అప్పుడో నాలుగు సమిధలు వేస్తూ వచ్చారు.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు పాఠశాల నిర్వహణలో తనతో ఎవరూ సహకరించడంలేదని అదేపనిగా సణగడం మొదలపెట్టారు. ఆ మాటలే కృష్ణయ్యగారి నోటివెంటా, రెడ్డిగారి నోట

కలం స్నేహితులు

వినోద, విజ్ఞాన, కాలక్షేపములకు, స్థానిక విదేశీయ కలం స్నేహితులు, వ్యక్తి స్నేహితులు స్త్రీలుగాని, పురుషులుగాని కోరువారు 35 పై. స్టాంపులు పంపుతూ, వివరములకు వ్రాయండి.

Modern Pen Friends Society,
Balakrishna Market,
Old Municipal Office Road,
VIJAYAWADA-1.

ఏజంట్లు:
సీతారామ జనరల్ స్టోర్సు (ఏజన్సీస్)
విజయవాడ . సికిందరాబాదు . మధుర . బరంపురం . బెంగుళూరు

వెంటా కొంచెం హెచ్చు స్వరంతో వినిపించ సాగాయి. ఈ ఆర్భాటానికి కొంత కారణంలేక పోలేదు.

శాస్త్రిగారు పూర్వంనుంచి పాఠశాల అభ్యున్నతికోరి ఒకరు చెప్పినా, చెప్పకున్నా అనేకమైన పనులుచేసిపెట్టేవారు. మంచి మాటలు చెప్పి మా అందరిచేత కూడా పనులు చేయించేవారు. టైమ్‌టేబిల్ వెయ్యడం, పరీక్ష పేపర్లు ఏయే తరగతికి ఎన్నికావాలో లెక్కకట్టడం, ఆఫీసు రికార్డులలోకూడికలు, తీసివేతలు సరిగాఉన్నాయో లేదో చూడడం మొదలైన పనులు నేను చూసే వాణ్ణి. ఇంగ్లీషులో జరిగే ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలకు సంబంధించిన వ్యవహారమంతా రామారావు మాస్టర్‌గారు చూచేవారు. శాస్త్రిగారు పరీక్షలు నిర్వహించడానికి సంబంధించిన పనులన్నీ స్వయంగా చూచేవారు. స్కూలు మొత్తం మీద ఎక్కడా ఎవ్వరూ కాపీ కొట్టకుండా చూచేవారు. మామూలు స్కూలు పరీక్షలు కూడా ఒక యజ్ఞంలా నిర్వహించే వా రాయన. హెడ్‌మాస్టర్‌గారు "ఓ కే", "థాంక్యు" అంటూ ఉండడంతో సరిపొయ్యేది.

అది పూర్వపు పరిస్థితి. అటువంటి స్థితి సాగుతుండంచేతనే శాస్త్రిగారికి పలుకుబడి పెరుగుతున్నదనీ, అందువల్లనే ఆయనకు అహంకారం వచ్చిందనీ హెడ్‌మాస్టర్ గారు దురభిప్రాయపడ్డారు. అన్ని పనులూ తానే స్వయంగా నిర్వహించడానికి పూనుకొన్నారు. అందుకు కావలసిన సామర్థ్యం ఉంటే అంతా బాగానే ఉండేది. ఆయనలో లోపించిందల్లా అది ఒక్కటే. అసమర్థతను కప్పిపుచ్చుకోడానికి విసుగు, కోపం ప్రదర్శించడం, ఆ కారణంగా వారిమీదా, వీరిమీదా విరుచుకొని పడడం, పెద్ద బరువు భారంతో, బృహత్తరమైన బాధ్యతలతో సతమత మవుతున్నట్లు నటించడం, కొందరు తనతో సహకరించడం లేదని విమర్శించడం ఎక్కువయ్యేసరికి మాకూ అసహ్యం వేసింది. "తమతో సహకరించడమంటే తమవెంటపడి తిరుగుతూ చెప్పినా చెప్పకపోయినా, విసుక్కొన్నా, కసురుకొన్నా తమరు చెయ్యవలసిన పనులన్నీ చేసిపెట్టడమేనా?" అని ఒకసారి అడిగి వ్యాసమనిపించింది వాసుట్టుకు నాకు.

* * *

అర్ధ సంవత్సరపు పరీక్షలు వచ్చాయి. మా మీద నమ్మకంలేక పరీక్షాపత్రాలన్నీ మా హెడ్‌మాస్టర్‌గారూ, కృష్ణయ్యగారూ, రెడ్డిగారూ కలిసి స్టెన్సిళ్ళమీద వ్రాసి, సైక్లోస్టైల్ చేయించడానికి పూనుకొన్నారు. ఈ పనికి కొంతమంది బడిపిల్లల సహాయం కోరారట హెడ్‌మాస్టర్‌గారు. వాళ్ళు ముందుకు వచ్చేసరికి హెడ్మాస్టర్‌గారు "కొంతమంది ఉపాధ్యాయులంటే మీరేనయం" అని వాళ్ళను ఉబ్బేసి వాళ్ళచేత పని చేయించుకొన్నారట. అంతవరకు బాగానే ఉంది. అల్లా అని మేముకూడా అనుకొన్నాము. కాని తీరా పరీక్షలు ప్రారంభమైన నాడు ఊళ్ళోనూ, పాఠశాలలోనూ, గోడలమీదా, పిల్లబల్లల మీదా ఎక్కడచూస్తే అక్కడ పరీక్షాపత్రాలు ప్రత్యక్షమయ్యాయి.

హెడ్మాస్టర్‌గారు స్కూలంతా చిందులు తొక్కారు. వాళ్ళమీదా, వీళ్ళమీదా కేకలు వేశారు. కృష్ణయ్యగారినీ, వెంకటరెడ్డిగారినీ పిలిచి "మీ రింత అసమర్థులని అనుకోలేదు" అంటూ తిట్టిపోశారు. వారిని వెంట పెట్టుకొని ఉపాధ్యాయుల గదికి వచ్చి నానా హంగామా చేశారు. పెద్ద అల్లరి అయిపోయింది. తన ప్రతిష్ఠకు భంగకరమని అయినా అనుకోకుండా జరిగినదంతా రిపోర్టు చేస్తే సెక్రటరీగారు స్వయంగావచ్చి మా అందరి చేతా మళ్ళీ ప్రశ్నపత్రాలు వ్రాయించి, ప్రతులు తయారు చేయించి, పంపకం జరిపించి వెళ్ళారు.

వెళ్ళేముందు ఆయన హెడ్‌మాస్టర్‌గారితో "మీరు పరీక్షలు కూడా నిర్వహించలేరా? ఈ భాగ్యానికి నన్ను పిలవకపోతే, శాస్త్రిగారిని సాయం అడక్కపోయారా?" అన్నారట.

దానితో హెడ్‌మాస్టర్‌గారికి కోపం వచ్చింది. తనముందు శాస్త్రి గారిని ప్రశంసించే సరికి ఆయనకు ఉక్రోషంకూడా వచ్చింది. అది కప్పిపుచ్చుకొని వెంటనే "ఆయనేనలా పిలుస్తానండి. ఈ అప్రతిష్ఠకు కారణం ఆయనేగా. ఏదో విధంగా నన్ను అల్లరి పెట్టాలనే ఆయన ఈపనియని చేశారు" అన్నారు.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు ఆరోజు సాయంత్రం ప్రెసిడెంట్‌గారి ఇంటికి వెళ్ళి శాస్త్రిగారి మూలంగానే పరీక్షాపత్రాలు బయటపడ్డాయనీ, ఆయన మూలంగానే బళ్ళో క్రమశిక్షణ నశించిపోతూందనీ ఫిర్యాదుచేశారు. ప్రెసిడెంటుగారు అంతా విని "బలమైన సాక్ష్యాధారాలు లేకుండా మీ రిలా అనడం భావ్యంగా లేదు. మీరు వెళ్ళరండి" అని సాగనంపారట.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారికి ఆమోతాదు చాలలేదు. పై పెచ్చు సాక్ష్యం సంపాదించి, శాస్త్రిగారిని దండిద్దాం అని ప్రెసిడెంటుగారు అన్నట్లు భావించుకొని తనంతటతానే ప్రోత్సాహం కల్పించుకొని తాను శాస్త్రిగారిమీద చేసిన ఆరోపణలకు సాక్ష్యాలు, ఆధారాలు కల్పించడానికి వెంటనే ప్రయత్నం ప్రారంభించారు. కక్ష సాధించడానికి అది మంచి అవకాశం అనుకొన్నారు.

ఆ ప్రయత్నం ఫలప్రదం కాకముందే ఆయన శాస్త్రిగారితో ముఖాముఖి యుద్ధానికి సిద్ధపడ్డారు.

ఉపాధ్యాయుల సమావేశంలో హెడ్‌మాస్టర్ గారు ఏదో సాధారణ విషయం ప్రస్తావిస్తున్నట్లు మొదలుపెట్టి అంతలో దురుసుతనం ప్రదర్శిస్తూ "తప్పులు చెయ్యడం ఎవరికైనా సహజమే కాని, కనీసం బయట పడ్డాకయినా క్షమాపణ చేసుకో... లక్షణం" అన్నారు శాస్త్రిగారివంక చూస్తూ.

శాస్త్రిగారు మరోవైపు చూస్తూ ఉండి పోయేసరికి ఆయన "మీ రేమంటారండీ, శాస్త్రిగారూ" అని రెట్టించి అడిగారు.

"ఇందులో నే నేమంటానండి. అవును, కరెక్ట్ అంటాను" అన్నారు శాస్త్రిగారు.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు వెంటనే అందుకొని "అది మీ విషయమే అనుకోండి. అప్పుడే మంటారు?" అన్నారు.

"నా విషయమైనా అంతే, మరొకరి విషయమైనా అంతే" అని వెంటనే సమాధానం చెప్పారు శాస్త్రిగారు.

దారిలోకి వస్తారనుకొంటూ హెడ్మాస్టరు

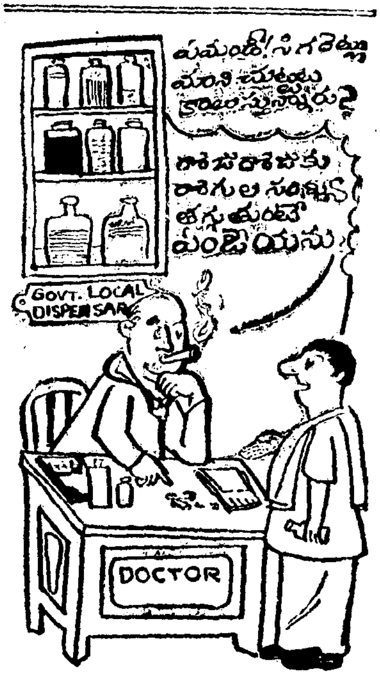

సి. గురవయ్యనాయుడు (పాకాల)

గారు "అన్నంత తేలిక కాదండి, శాస్త్రిగారూ! ఒకవేళ మీరే తప్పు చేశారనుకోండి. వెంటనే క్షమాపణ చెప్పుకోడానికి సిద్ధ పడతారా?" అన్నారు.

"చెప్పాను కదండీ, రంగారావుగారూ! అయినా ఎందుకీ ముసుగులో గుద్దులాట. అసలు విషయం చెప్పండి. నే నేమిటి తప్పు చేశాను? అందరం ఇక్కడే ఉన్నాము కనుక, అదేదో ఇప్పుడే తేల్చుకోవచ్చు" అన్నారు శాస్త్రిగారు నిదానంగా.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు వెంటనే అందుకొని "అంత ఏమీతెలియనట్లు మాట్లాడకండి. నామీదకోపం చొప్పున కుర్రవాళ్ళకను దగ్గరకు చేర్చి పరీక్ష పేపర్లు అందరికీ చెబుతారా?

గ మ ని క

సమీక్షార్థం రెండు ప్రతులు 'ఎడిటర్. ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక. ఎక్స్‌ప్రెస్ ఎస్టేట్స్. మద్రాసు-2'కు పంపవలసిఉన్నది.

—ఎడిటర్

గ మ ని క

మామూలుగా ప్రచురణకు రచనలు 'ఎడిటర్, ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక. ఎక్స్‌ప్రెస్ ఎస్టేట్స్, మద్రాసు-2'కు పంప వలసి ఉన్నది పోటీలకు అయితే కవరుమీద పోటీ పేరు స్పష్టంగా వ్రాయాలి.

డాక్టరు అవండి

పోస్టుద్వారా హోమియోపతి నేర్చుకొని గవర్న మెంటుచే రిజిస్టరు చేయబడిన కాలేజి నుంచి ఎం. డి. హెచ్., ఎం.ఎస్‌సి., (హోమియో), గోల్డు మెడలిస్టు అనే మూడు డిప్లొమాలు పొందండి. ప్రశస్తమైన వృత్తి. ఉచిత ప్రాస్పెక్టసు కొరకు వ్రాయండి.

IMPERIAL HOMEOPATHIC COLLEGE
(APW), Jammu Tawi-12.

ప్రతి యింటా, ప్రతి లైబ్రరీలో వుండదగిన, చదవదగిన మంచి పుస్తకములు

పాండవుల పండుగలు	రు. 5—00
బాలా జీవితం 800 పేజీలు	10—00
ఇంగ్లీషు—తెలుగు డిక్షనరీ	12—00
విమవీధిలో వింతలు	6—50
భారతం ఆదిపంచకం వచనము	20—00
భాగవతం పద్యం పూర్తి 12 సం.	19—00
శ్రీ భగవద్గీత శ్లోకము తా.	3—00
స్త్రీహా జీవితము పూర్తి	2—00

బాలసరస్వతి బుక్ డిపో. కర్నూలు ఎ పి

పగ అడగించు…

ఇది తప్పుకాదూ? ఇందుకు మీరు క్షమాపణ చెప్పుకోనక్కర్లే?'' అన్నారు.

శాస్త్రిగారు నెమ్మదిగాలేచి నిలబడి ''అయ్యా, హెడ్మాస్టర్‌గారూ! నాకీ లౌక్యాలూ, అవీ సరిగా అర్థంకావు. అంతకంటే ముఖ్యంగా పగసాధించడం అంటే నాకు బొత్తిగా గిట్టదు. 'పగయడగించు టెంతయు శుభంబు' అన్నారు తిక్కనగారు. అదిమంచి హితోక్తి. అందువల్ల పగ వద్దంటున్నాను. అది మన ఉభయులకూ శ్రేయస్కరం కాదు. మీరు తొందరపాటున పొరపాటు మాటలు మాట్లాడేస్తున్నారు. మీ పొరపాటు క్షమించదగిన వయస్సు నాకుంది కనుక ఈ విషయం ఇంతటితో వదిలేస్తాను. ఒక్క షరతు. ఆధారరహితమూ, మీదు మిక్కిలి అన్యాయమూ అయిన మీ నిందా రోపణ వెంటనే ఉపసంహరించుకోవాలి'' అన్నారు శాస్త్రిగారు గంభీరంగా.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు ''ఏమండోయ్, ఏదో చమత్కార సంభాషణ ప్రారంభించారే! తప్పు చేశారుకదా, క్షమాపణ చెప్పుకొంటారా లేదా అని నే నడిగితే నే నేదో క్షమాభిక్ష వేడుకోవా లన్నట్లు మాట్లాడేస్తున్నారే?'' అన్నారు విషపునవ్వు నవ్వుతూ.

శాస్త్రిగారు కండువా భుజంమీద వేసుకొని గొంతు సవరించుకొని ''ఇప్పుడర్థమైంది. ఏదో అన్యాపదేశంగా మాట్లాడుతున్నారని అను కొన్నాను. సరే, అన్నదేదో అన్నారు. ఉపసంహరణ ప్రసక్తి లేదు కనుక, రుజువు చెయ్యండి'' అన్నారు.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు ఈసడింపుగా ''ఏమిటండీ రుజువుచేసేది? ఇల్లాంటివాటికి రుజువు లేముంటాయి? అందుకేగా మీకీ దుర్బుద్ధి పుట్టింది? ఎంతవయస్సు వస్తేమాత్రం ఏంలాభం?'' అని ఇంకా ఏదో అనబోతుంటే శాస్త్రిగారు అడ్డువచ్చి ''రంగారావుగారూ, ఒక్క మాటవినండి. ఇప్పటిదాకా మీ పదవిని గౌరవించి మీరన్నమాటలు పడ్డాను. రుజువు చెయ్యమనీ, రుజువు లేకుండా ఇల్లాంటి ఆరోపణలకు దిగవద్దనీ మనవి చేశాను. కాని మీ ధోరణి బాగా లేదు. ఏదో విధంగా కక్ష సాధిద్దామనీ, నన్ను వాగించాలనీ చూస్తున్నారు. ఇంక ఒక్క మాట సహించను. మీ మర్యాద మీరు కాపాడు కోండి'' అన్నారు.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారికి పట్టరాని ఆగ్రహం వచ్చేసింది. వెనకాముందూ చూచుకోక కోపంగా, పెద్దగా ''షటప్'' అని అరిచారు.

శాస్త్రిగారు గబగబా ముందుకువెళ్ళి ఆయన ఎదుట నిలబడి ''హెడ్మాస్టర్‌గారూ, కొంచెం మర్యాద నేర్చుకోండి. మీరుగాని, నేనుగాని బజారు మనుష్యులం కాము. ఆ విషయం మరిచిపోకండి. 'షటప్' అంటే 'యూ షటప్' అనే ధైర్యం నాకు లేకకాదు ఊరుకొనేది. అది మన సంస్కారానికి అడ్డు వస్తుంది. దీనిమీద మాటలు పెంచను. మీకో నమస్కారం. నేను వెళుతున్నా. మీరు కమిటీవారితోనూ, ప్రభుత్వం వారితోనూ చెప్పి, నా తప్పేదో రుజువు చేసుకొని, నామీద అవసరమైన చర్య తీసుకోండి'' అని ఆయన చరచరా వెళ్ళి పోయారు.

* * *

సరిగా ఆ మరునాడే మా హెడ్‌మాస్టర్ గారు ముందుగా ఎవ్వరికీ కాగితంమీద రిపోర్టు వ్రాసి పంపకుండానే, ఏ విషయమూ రుజువు చెయ్యకుండానే స్కూలు సెక్రటరీ గారితో లాలూచీఅయి శాస్త్రిగారిని ఉద్యోగంనుంచి తీసి వేస్తున్నట్లు ఆర్డరు పుట్టించారు. మేమంతా భయభ్రాంతులమయ్యాము.

కాని శాస్త్రిగారు మాత్రం తొణకలేదు, బెణకలేదు.

ఆయన మా అందరితోపాటు ఉపాధ్యాయుల గదిలో ఉండగా ఆ ఉత్తరువు పుచ్చుకొని స్కూలు నౌకరు వచ్చాడు. అది ఆయనకు స్వయంగా అందజేసి ''తమరేదన్నా మాట్లాడవలసింది ఉంటే వచ్చి మాట్లాడమన్నారండీ'' అని చెప్పి వెళ్ళాడు.

శాస్త్రిగారు ఉత్తరీయం భుజాన వేసుకొని, ఆ ఆర్డరు కాగితం చేతబుచ్చుకొని, ఒక్క మాటైనా అనకుండా ఇంటికి చక్కాపోయారు.

ఈ దౌర్జన్యాన్ని అరికట్టడం ఎలాగా అని మేమంతా ఎంతో మథనపడ్డాము. ఎంతో చర్చించాము. సాయంకాలం నలుగురమూ కలిసి సెక్రటరీగారి ఇంటికి వెళ్ళి, ఇది అన్యాయ మనీ, శాస్త్రిగారి కీ విషయంలో ఎటువంటి ప్రమేయంలేదనీ, ఇది నియమ నిబంధనలకు విరుద్ధమనీ మనవి చేశాము.

''అవన్నీ హెడ్మాస్టర్‌గారు చూచుకొంటారు. నాకేం తెలియదు'' అన్నారాయన. అక్కడ నుంచి ప్రెసిడెంట్‌గారి ఇంటికి వెళ్ళాము. కాని ఆయన కూడా చెప్పిందంతా విని ''వాళ్ళు కూడా అన్ని విషయాలూ చెప్పి వెళ్ళారు. ఈ దశలో నేను ప్రమేయం పెట్టుకోవడం బాగుంటుందా? అయినా మీరు ఇంతమంది వస్తున్నారు. అసలు మనిషి ఆ శాస్త్రిగారు ఎందుకు రారు? పోనీ, ఆయనవస్తే ఆ హెడ్మాస్టర్ కుర్రాణ్ణి కూడా పిలిపించి ఏదో విధంగా రాజీ చేద్దామగా'' అన్నారు.

ఆమాట మీద ఏదో ఆశ కలిగి శాస్త్రిగారి ఇంటికివెళ్ళి జరిగినదంతా ఆయనకు వివరించి చెప్పాము. చివరకు నేనే ధైర్యంచేసి ''ఏమండీ, శాస్త్రిగారూ! మీరూ ఆయనా చిరకాల మిత్రులు. ఒకసారి వెళ్ళివస్తే…'' అని సూచించాను. శాస్త్రిగారు విని ఊరుకొన్నారు.

చివరకు అది ఒక కేసు అయ్యింది. డి. ఇ. ఓ. ఆఫీసునుంచి హెడ్‌మాస్టర్‌గారికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవలసిందిగా కోరుతూ పత్రాలు వచ్చాయి. హెడ్‌మాస్టర్‌గారు ఉన్నవీ, లేనివీ పది కల్పించి శాస్త్రిగారు ఉపాధ్యాయులు హెడ్మాస్టర్‌పై ఎదురు తిరిగేలా చేశారనీ, స్కూల్లో క్రమశిక్షణ లోపించడానికిఆయనే ప్రధాన కారణమనీ, ఆయన పరీక్షా పత్రాలు బయటపెట్టి పాఠశాల ప్రతిష్ఠ పోగొట్టారనీ, అదేమని తాను అడిగితే ఉపాధ్యాయులందరి సమక్షంలోను తన్ను నానామాటలూ అని చాలా అవినయంగా, అమర్యాదగా, అసభ్యంగా ప్రవర్తించారనీ రిపోర్టు వ్రాశారు.

అటు తర్వాత శాస్త్రిగారు కోర్టుకు వెళ్ళక తప్పలేదు. నేను పట్నంవెళ్ళి ప్లీడరుగారితో మాట్లాడి కేసు ఒప్పగించి వచ్చాను.

ఆ వచ్చిన క్షణంనుంచీ హెడ్‌మాస్టర్‌గారు నా మీద కారాలూ మిరియాలూ నూరడం ఎక్కువైంది. ఒకసారి ఆలస్యంగా వచ్చాననీ, మరోసారి ముందుగా వచ్చికూడా క్లాసుకు ఆలస్యంగా వెళ్ళాననీ, అదనీ, ఇదనీ సాధింపు మొదలు పెట్టారు. నాకు 'ఎక్స్ట్రావర్కు' వెయ్యడం మరీ ఎక్కువైంది. కావాలని తన అభిమానులను అక్కడికీ ఇక్కడికీ పంపి, వాళ్ళ పీరియళ్ళు నాకు వేయడం, వాళ్ళు చెప్పే పాఠాలు కూడా నేను చెప్పాలని పట్టుపట్టటం మొదలు పెట్టారు.

హెడ్‌మాస్టర్‌గారు నన్నేకాదు, తనపక్షం వహించడంలేదని అనుమానం కలిగినవారిని అందరినీ ఇదే విధంగా వేధించడం మొదలు పెట్టారు. శాస్త్రిగారి కేసుకు సంబంధించిన వ్రాతకోతలన్నీ రామారావుగారు చూస్తున్నారని ఆయన మీదా కోపంగానే ఉన్నది. కాని ఆయనంటే హెడ్‌మాస్టరుగారికి లోపల భయం. అందుకు సరియైన కారణం మా కెవరికీ బాగా తెలియదు. ఆయన చాలా మంచివాడు. కాని ఒట్టి ఆవేశపు మనిషి. తన బలహీనత తనకు తెలుసు కనుక, సర్వ సామాన్యంగా ఎవరి జోలికీ పోరు. నవ్వుతూ అంటే ఎన్ని అయినా పడతారు. కోపంగా ఒక్కమాట అన్నామా, విరుచుకు పడిపోతారు. ఎదుటివాణ్ణి హడలు కొట్టేస్తారు. అకారణంగా మాట పడరు. మాట పడవలసిన సందర్భం రానీయరు. ఎన్నడూ ఒక్కసారి కూడా ఆయన బడికి ఆలస్యంగారారు. హెడ్‌మాస్టరుగారు వెళ్ళమన్నా మరొకరి క్లాసుకు ఆయన వెళ్ళి ఎరగరు. వెళ్ళలేదేమని హెడ్మాస్టరుగారు ఆయన్ను అడిగీ ఎరగరు.

రామారావు మాస్టరుగారు బాగా ఉన్న మనిషి. ఆయన వయస్సులో చాలా చిన్నవారు. అన్నింటికంటె మిన్నగా పెద్ద విద్యార్హతలు ఉన్నాయి ఆయనకు. ఆయనమీద తనకోపం ప్రదర్శించడానికి మరో వంక దొరక్క హెడ్‌మాస్టర్‌గారు "శాస్త్రిగారి కేసంతా మీరే వ్రాసి పెడుతున్నారటగా" అన్నారు ఒకసారి.

"అవును, వ్రాస్తున్నాను. మీకు వ్రాసి పెట్టమన్నా వ్రాసిపెడతాను. నేను మంచి వ్రాయసకాడను" అన్నారు రామారావుగారు నవ్వుతూ.

తనూ నవ్వవలసిందిపోయి అకారణంగా చిరబిగుసుకుపోయి "నిజమే నన్నమాట! మీరింత లొటిటిగెంటని నే నెరగను" అని మాటతూలారు హెడ్‌మాస్టర్‌గారు. అంతే. రామారావుగారికి కోపం వచ్చేసింది. కోపంతో వణికిపోతూ "ఏమిటి? ఏమిటన్నారు— మళ్ళీ అనండి" అంటూ ముందుకు రావడం, హెడ్‌మాస్టర్‌గారు భయపడి వరండాలన్నీ చుట్టబెట్టి కొసకు తన గదిలో తలదాచుకోవడం జరిగింది.

హెడ్మాస్టర్‌గారలా పరుగులు పెడుతుంటే పిల్లలంతా తరగతుల నుంచి బయటకు వచ్చి విరగబడినవ్వారు. పిల్లలకేమిటి, నాకే నవ్వు ఆగలేదు.

మరు క్షణంలో పరిస్థితి ఎక్కడ మితిమీరిపోతుందో అన్న భయం కలిగి చప్పున అక్కడికి వెళ్ళాను. రామారావుగారు బయట నిల్చొని "రండి, బయటకు రండి. క్షమాపణ చెప్పకపోతే ఊరుకొనేదిలేదు" అని అరుస్తున్నారు. కొంతమంది ఉపాధ్యాయులు ఆ వరండాలో దూరంగా నిలబడి ఉన్నారు. భయపడ్డారో ఏమో, ఎవరూ దగ్గరకు వెళ్ళలేదు.

నేను నెమ్మదిగావెళ్ళి ఆయన చెయ్యి పుచ్చుకొని మా ఉపాధ్యాయుల గదికి తీసుకొని వచ్చాను. దారిలో ఆయన నన్ను ఎన్నో అన్నారు. అన్నాక కోపం తీరిపోయింది. నేను క్లాసుకు వెళ్ళాను.

కోపం పొంగు చల్లారాక ఆయనలో మరో వింత మార్పు వచ్చింది. అప్పటికప్పుడు ఉద్యోగానికి రాజీనామా వ్రాసి హెడ్మాస్టర్ గారికి పంపించి ఇంటికి వెళ్ళి ఆ పూటకు ఆ పూట ఊరు విడిచి వెళ్ళిపోడానికి సిద్ధమయ్యారు.

స్టేషన్లో నేను ఎంతో బతిమాలాను, జరిగిన సంఘటన మరిచిపోయి రాజీనామా ఉపసంహరించుకోమని. ఆయన ససేమిరా కాదన్నారు. "అటువంటి మనిషిక్రింద పని చెయ్యడమా? వద్దు. చేసిందిచాలు" అన్నారాయన. పోనీ, ఆ ఏడాది చివరిదాకా ఉండమనీ, ఆలోపల శాస్త్రిగారి కేసు పరిష్కారం కాగల అవకాశం ఉందనీ చెప్పి చూచాను. లాభం లేకపోయింది. చివరకు "నాకోసం ఉండండి. శాస్త్రిగారు రాకుండా ఉంటేనే స్కూలు బోసిపోతోంది. ఇక మీరు కూడా వెళ్ళితే నాకు మతిపోతుంది. పలకరించే వారుండరు. కనీసం నా క్షేమంకోసం ఉండండి" అని ప్రాధేయపడ్డాను. ఆయన వినలేదు. "పోనీ, కొన్నాళ్ళపాటు ఊళ్ళోఉండండి" అని వేడుకొన్నా వినక ఆయన రైలెక్కారు.

* * * *

ఆయన అలా వెళ్ళిపోయినా హెడ్‌మాస్టరుగారికి ఆయన మీద కక్ష పోలేదు. నెల నోటీసు ఇవ్వకుండా వెళ్ళారు కనుక, నెలజీతం కక్కించాలని పట్టుపట్టారు. ఏంబుద్ధి పుట్టిందో ప్రెసిడెంటుగారు కల్పించుకొని వెంటనే రామారావుగారికి రిలీవింగ్ ఆర్డరు పంపించారు. అటు శాస్త్రిగారూ, ఇటు రామారావుగారూ ఇద్దరూ లేకపొయ్యేసరికి మా బళ్ళో ఉపాధ్యాయసంఘం బలహీనపడ్డది. కార్యదర్శి ఎన్నికలో చాలామంది భయపడి ముందుకు రాలేదు. తప్పని సరయి నేను కార్యదర్శిగా పనిచెయ్యడానికి అంగీకరించాను.

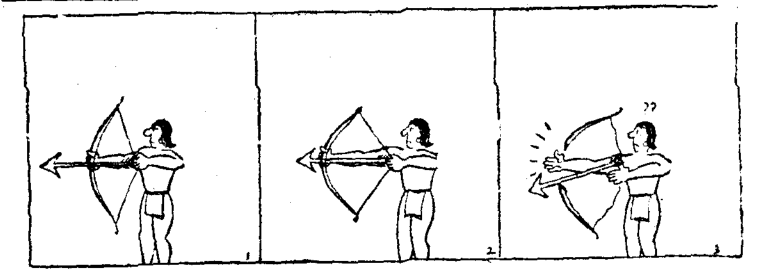

చిత్రం — ఎస్. జయదేవ్ బాబు (మద్రాసు-21)

రామారావుగారు వెళ్ళిపోయినప్పటినుంచీ మా హెడ్మాస్టరుగారు మరీ పేట్రేగిపొయ్యారు. ఊరికే కేకలు, బొబ్బలు పెట్టడం ఎక్కువైపోయింది. మా బళ్ళో ప్రాథమిక తరగతులకు చెప్పే ఉపాధ్యాయులను ఆయన మరీ హడల గొట్టారు. వాళ్ళముందు వరండా ఉపన్యాసాలు ఎక్కువయ్యాయి. దీనికితోడు ఆయన దన్ను చూచుకొని, ఆయన బలహీనత ఆసరా చేసుకొని వెంకటరెడ్డిగారూ, కృష్ణయ్యగారూ విచ్చలవిడిగా మా కెదురేమిటి? అన్నట్లు ప్రవర్తించారు. వారిద్దరూ క్లాసులకు వెళ్ళడమే మానివేశారు. ఎంతసేపూ హెడ్‌మాస్టరుగారి గదిలో కూర్చుని ఆయనగారితో ఆమాస్టరు ఇల్లా అన్నాడనీ, ఈ మాస్టారు అల్లా అన్నాడనీ పితూరీలు; ఎవరెవరో కుట్రలు పన్నుతున్నారనీ, ముందుగా కుట్రలు భగ్నం

చల్లని ఉదయం

కత్తిరింపు చిత్రం—కోరా సీతామహాలక్ష్మి (క్రోసూరు)

పగ అడగించు...

చెయ్యాలనీ హెచ్చరికలు చెయ్యడం వారి పని అయిపోయింది.

అక్కడ వ్యవధి చాలక, వారు ఇద్దరూ హెడ్ మాస్టర్‌గారి ఇంటికి వెళ్ళేవారు. పొద్దుట, సాయంత్రం బజార్లలో కూడా ఆయన వెంట వారిద్దరూ ఏదో గుస గుసలాడుతూ కన్పిస్తుండే వారు. వాళ్ళు చెప్పేవన్నీ నమ్మేవారు మా హెడ్ మాస్టరుగారు. అల్లా నమ్మి నన్ను కొన్నిసార్లు ప్రత్యేకంగా పిలిపించి "ఏదో కుట్ర జరుగుతున్నదటగా, నా మీద?" అని అడిగారు.

అల్లాంటప్పుడు నాకు నవ్వూ వచ్చేది, చిరాకూ పుట్టేది. అటువంటి దేమీ లేదని నచ్చి చెప్పే సరికి నా తల ప్రాణం తోకకు వచ్చేది.

అల్లా ఆయన దగ్గరకు వెళ్ళిన ప్రతి సందర్భంలోనూ నేను ఆ అవకాశం వినియోగించుకొని శాస్త్రిగారి విషయం ప్రస్తావించి అది మంచి పని కాదనీ, ధర్మం కాదనీ, ఎంతటివారికైనా పట్టువిడుపులు ఉండాలని, తెగేదాకా లాగటం కనీసం లౌక్యం కాదనీ ఎన్నో విధాల మనవి చేశాను. కాని ఆయన వినలేదు.

క్రింద కోర్టులో ఆయనకు గెలుపు లభించే సరికి అంతిమ విజయమే లభించినంతగా పొంగి పొయ్యారు. స్కూలులో సొంత ఖర్చుతో టీపార్టీ చేశారు. దానికి నేను హాజరుకానందుకు ఆ మర్నాడు నామీద మండిపడ్డారు.

శాస్త్రిగారు కేసు హైకోర్టుకు తీసుకొని వెళ్ళారు. కేసు హైకోర్టుకు వెళ్ళడంతో కక్ష సాధిద్దామనుకొన్న హెడ్‌మాస్టర్‌గారికీ, ఏదో తన ఆశ్రితుడైన హెడ్‌మాస్టర్ పరువు కాపాడడానికి ప్రాకులాడుతున్న సెక్రటరీగారికీ, తమాషా చూద్దామనుకొంటూ వచ్చిన కొంతమంది స్కూలు కమిటీ మెంబర్లకూ గుండెల్లో రైళ్ళు పరుగెత్తాయి. క్రింద కోర్టులో అయితే వాళ్ళనూ, వీళ్ళనూ పట్టుకొని వ్యవహారంలో సై చెయ్యి అనిపించుకొని రాగలిగాము కాని, హైకోర్టులో నెగ్గడం ఎలా అని వారంతా దిగులు పడ్డారు కూడా. దీనికి తోడు ఈ కోర్టు తగాదాకు అయ్యే ఖర్చు స్కూలు శాశ్వత నిధులనుంచి భరించడానికి వీల్లేదని ప్రెసిడెంటుగారు అంక్ష పెట్టేసరికి, వారంతా మరీ ఇరకాటంలో పడ్డారు. ఆయన ఇంకో మాట కూడా అన్నారు: "శాస్త్రిగారి డబ్బు ఖర్చు అవుతున్నదంటేనే నాకు మనస్సులో కష్టంగా ఉన్నది. అది వేరే విషయం. ఆ డబ్బు వ్యక్తిది. కాని ఇది మందిది. ఊళ్ళో పిల్లలకు విద్యా సౌకర్యం కల్పించడానికి కష్టపడి ఈ సొమ్ము పోగు చేశాము కాని, హైకోర్టులో వ్యాజ్యాలాడడానికి కాదు."

పాఠశాల తరఫున వాదించడానికి, కేసు నడవడానికి హైకోర్టు లాయరుకు పెద్ద మొత్తం ఫీజు ఇవ్వవలసి వచ్చింది. హెడ్మాస్టర్‌గారు చిక్కు సమస్య ఎదుర్కోవలసివచ్చింది. అందులోనూ ఒంటరిగా.

ఆయన ఒక పథకం వేశారు. సైన్సు మాస్టరుగారు సెలవుమీద ఉండడం ఆ పథకం వెంటనే అమలు జరపడానికి మరింత అనుకూలించింది. పాఠశాల ప్రయోగశాలలో వాడుకనిమిత్తం ఒక్కసారే రెండు సూక్ష్మ దర్శినులు, బడిపిల్లలకు వినోదం కల్పించేందుకు ఒక మంచి రేడియో కొన్నామన్నారు. వాటి తాలూకు రసీదులు మాత్రం రైటరుగారు మా అందరికీ చూపించారు అకారణంగా. రెండో వారంలో అవి మాయమై పోయాయన్నారు. ఎవరో దొంగలు ఎత్తుకుపొయ్యారంటే అంత రభస కాకపోను. ప్రయోగశాల నౌకరుమీద ఆ నేరం మోపి, అతన్ని పిలిపించి హెడ్‌మాస్టర్ గారు గుడ్లెర్రజేసి, తిట్టి ఉద్యోగంనుంచి తీసివేస్తానని బెదిరించి తనే వెళ్ళి రిపోర్టు ఇచ్చి రావడంతో గొడవ జరిగింది.

(సశేషం)